

עלון דברי חיים לפרשיות מטות - מסעי

"ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם"

נראה לבאר כפל הלשון, כי "מוצאיהם" היינו קורותיהם, פירוש המקרים שמצאו אותם. דעת הבריות נוטה לחשוב, שמחמת "מסעיהם" קרו אותם כל מקריהם. כלומר, שמשום שהגיעו במסעם למקום פלוני שהיו שם מים מרים, לכן אירע להם שונתו במים מרים בלבד, ומפני שהגיעו למקום אחר שגדלו בו שבעים תמרים, קרה להם שנפגשו בדבר זה.

ברם, מחשבה זו בטעות יסודה, כי האמת היא שכל עיקר "מסעיהם" היו "למוצאיהם", כלומר, הקב"ה הביא את ישראל למקום פלוני, עבור מה שיקרה אותם שם, ולא משום שהגיעו למקום, לכך אירע להם המקרה. לכן נאמר "אלה מסעיהם למוצאיהם".

כיוצא בזה בכל אדם העוקר ממקומו לגור במדינה אחרת, אשר המקום משפיע ומכריע את עתידו ועתיד משפחתו. כפי שראינו במלחמת העולם, בפליטי רדיפות הנאצים, שהתגלגלו ובאו למדינות שונות בקצוי תבל. אשר יש ונדמה כי הנסיעה למקום פלוני היא אשר סיבבה את מקום המגורים ואופי החיים. ולא היא, רק ההיפך הוא הנכון. שהמדינה בה היה צריך לגור, היא אשר סיבבה את הנסיעה לשם, והקב"ה הוא שהוליך צעדיו שמה. אי לזאת שב הכתוב להדגיש "אלה מסעיהם למוצאיהם", ללמדך השקפה הנכונה, כי מסעיהם הינם בגדר המשמשים למוצאיהם, ולא ההיפך.

יש להוסיף בזה משל נפלא מרבי בן ציון אבא שאול זצ"ל באותו ענין: מעשה בצייר שצייר ציור נפלא, דיוקן מרהיב, הכל התפעלו מן הציור, שאלוהו: את מי ציירת כאן? וענה: "ציירתי חכם פלוני", מיד נגזזה ההתפעלות, כי אמנם הציור היה יפה – אבל לא היה כל דמיון בינו לבין חכם פלוני...

כיוצא בכך, יש עם העובר בדרכו תחנות ומסעות, יתכן שהכל יפה ויאה, אך יש לשאול: האם לכך התכוונו מתחילה, האם זה היה המסלול המתוכנן? שאם לא – נמוג כל היופי!

שבח מיוחד הוא, שמסעות בני ישראל היו "למוצאיהם", על מנת כן הורם ה' לצאת ממקומם, כדי להגיע אל התחנה הבאה, ולא באו באקראי ובהזדמן.

רבי ליב גורביץ

"ויסעו ממדבר סיני ויסעו ממדבר סיני"

רמז הוא, כי המתרחק מהתורה שנתקבלה בסיני, היכן תמצאהו, בקברות התאווה, כי בלי תורה נמסר אדם בידי

"ויסעו מרפידיים ויחנו במדבר סיני ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאווה"

בפרשה נמנו מ"ב מסעות בני ישראל במדבר: "ויסעו מרפידיים ויחנו במדבר סיני ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאווה", וזהו? אף לא מילה על מתן תורה?! והתשובה פשוטה: ב"ויסעו ויחנו" אין "מתן תורה"... אדם אינו יכול לקנות הבנה וטעם בתורה הקדושה כשהוא טרוד ועסוק, רץ ממקום למקום וכו'...

הרבי מווישיזוא

"ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה. ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה"

ובגמרא פסחים אמרו כל אדם שכועס, אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו, ולמדו זאת ממשה רבינו, דכתיב "ויקצוף משה על פקודי החיל", וכתיב "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה", מכלל שנעלמה הלכה זאת למשה, והוצרך אלעזר ללמדו.

ויש להעיר, שאף שודאי הצדק היה עם משה בכעסו עליהם, על מה הותירו בחיים דוקא את אלו שהחטיאום, אעפ"כ הסתלקו ממנו הלכות גיעולי עבודה זרה. הא לך ראייה, כי אין הבדל אם יש טעם הגון לכעס אם לאו, כעס תמיד מביא אחריו טעות. שכן אין זה ענין לעונש וגמול כלל, רק מציאות ועובדה, שכעס וחכמה מתנגדים זה לזה. לפיכך "אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו".

רבי חיים שמואלביץ

"והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ה' אל ישראל"

מה חומרה וסכנה מצא בבקשתם התמימה לכאורה, שכל כך חרה אפו עליהם?

אלא, עצם העובדה שבאה קבוצת אנשים ומבקשת לפרוש מן הציבור, הרי זה כבר מקרר את הכלל, וגורם נזק לא יוכל לתקון. ואף שיש סיבה טובה לדרישתם, אבל עובדה היא שנפרצה פירצה בהסכמה הכללית ובאחדות המטרה של הציבור. אשר על כן חמור הוא המעשה הזה, ואף שלא התכוונו אליו כלל, אבל הקלקול כבר נעשה.

רבי אליהו מאיר בלוך זצ"ל

תאווותיו. ואין לך דרך אחרת לעצור בעד התאוה, אלא בכח התורה.

רבי צבי פסח פראנק

"ואם בלי ברזל הכהו וימות רוצח הוא... ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימות רוצח הוא"

מה פשר החילוק בין הממית בכלי ברזל לממית באבן יד, אשר רק באחרון נכתב הלשון "אשר ימות בה"?

אמרו בגמרא, ששינוי זה ללמד בא שברזל יכול להמית בגודל כל שהוא, אפילו מחט, לפיכך לא ניתן בו שיעור "אשר ימות בו", לא כן המכה באבן, אשר יחוייב רק אם באבן היה שיעור "אשר ימות בה", כי אבן אינה ממיתה בכל שהוא.

לפי זה נוכל לבאר מאמר חז"ל ידוע, "אם פגע בך מנוול זה [היצר הרע], משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ". ויש לבאר מהו הדמיון דווקא לאבן וברזל.

אלא, שדרכו של היצר הוא, לבוא אל האדם בתחילה ולהקטין באזניו את החטא, כדי לפתותו לחטוא, ואילו אחר שחטא מגדיל בפניו את החטא, למען לא ישוב עוד בתשובה, בטענה שהרי זה בבחינת מעוות לא יוכל לתקון.

נמצא, שבראשונה משול היצר הרע לברזל, כאשר בא והקטין את החטא, ונמצא "ממית" את האדם בכל שהוא. ואילו אחר החטא דומה הוא לאבן, כאשר מגדיל החטא לכדי שיעור גדול, כדי לייאשו במה שאין לו כל תקנה.

באו חז"ל ואמרו שבלימוד התורה ישנה הסגולה לעמוד כנגדו, בשני הדמויות והאופנים שמתגלה בהן. "אם אבן הוא", בבואו אחר החטא, הרי על ידי התורה "הוא נימוח", "אם ברזל הוא", שבא להסיתו לעבור בכל שהוא, ולהמיתו בכך, "מתפוצץ".

לפי זה מובן גם מדוע הקדימו האבן לברזל, שכן קודם יש לסור מרע ולשוב על החטאים שכבר חטא.

רבי זליג ראובן בנגיס

"ועד אחד לא יענה בנפש למות"

וכתב רבינו הרמב"ם בפירושה: "שהזהר העד שלא לדבר בדין של זה שהוא מעיד עליו, אפילו הוא חכם או יודע – הרי זה לא יהיה גם עד וגם דיין וגם מורה. אלא יעיד במה שראה, וישתוק. והדיינים יעשו בעדותו כפי מה שיראה להם".

נחרצים הדברים, ומחייבים בכל שטחי חיינו. ידענו שהזהרנו במצות עשה לדון לכף זכות: "בצדק תשפוט עמיתך", ועתה נודע לנו שהזהרנו גם במצות לא תעשה שלא לשפוט לכף חובה "ועד אחד לא יענה", אל תסיק מסקנות. יתכן שיש כאן גורמים שלא עמדת עליהם, יתכן שיש פרטים שנעלמו מעיניך, יתכן שהיו אילוצים אותם

לא ידעת – ראית? תוכל להעיד על כך. אבל לא להסיק מסקנות, לא להרשיע!

סח הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי זצ"ל: השתתפתי בהלוויתו של רבי אליעזר ריבלין, מנקיי הדעת שבירושלים. לנפטר היה חבר מנוער, רבי שמואל קוק זצ"ל, שעבד איתו במחיצתו כשלושים שנה. לפתע פרש הידיד ממסע ההלויה, ונכנס... לחנות פרחים. חשבתי לעצמי: הכך נוהג ידיד ותיק, אינו מלווה את חברו עד לבית העלמין, אלא נכנס לחנות פרחים? כעבור רגע יצא, ועיצץ פרחים בידו, ופנה לשוב על עיקבותיו, לפרוש מההלוויה!

הדבר התמהיני, ולא כבשתי את תמיהתי. פניתי אליו, ושאלתי: ילמדני נא, הלא היית חבר נאמן למנוח. מה ראית לפרוש מהלוויתו, לעיני כולם, ולקנות עציץ דווקא עתה?

נענה ואמר: מזה שנים מטפל אני בחולה מצורע, המאושפז בבית החולים למצורעים. ואמש – נפטר. הרופאים החליטו לשרוף את כל חפציו שלא ישתמשו בהם אחרים וידבקו חלילה במחלתו. ובין החפצים – זוג תפילין! הזדעזעתי, ומחיתי, ביקשתי מהרופא שיסכים לגניזתן בעציץ חרס ולהטמנתן באדמה, כדין.

והסכים, בתנאי שאביא את העציץ עד השעה עשר. בינתיים, התבשרתי על מותו של רבי שמואל, חברי הנאמן. מובן שבאתי להשתתף בהלוויתו. לחרדתי, ראיתי שהשעה מתאחרת. חיפשתי ומצאתי חנות פרחים, נכנסתי וביקשתי עציץ. אמרו לי: אין זו חנות לכלי חרס, כאן מוכרים פרחים... לא היתה ברירה, רכשתי עציץ פרחים, ואני עומד לרוקנו כדי לטמון בו את התפילין. זה הסיפור. ועכשיו רבי אריה, השעה תשע וחצי. אם אמשיך לשוחח עמך – עלולים לשרוף את התפילין. לפיכך, הריני מבקש את רשותך למהר לבית החולים, ולהגיע במועד...

מיני אז, סיפר רבי אריה, קיבלתי על עצמי לדון כל אדם לכף זכות...

הבה ננהג כן גם אנו, שלא לדון לכף חובה, שלא לדון כלל!

הן נוכל ללמוד... מעצמנו. אין אנו מושלמים, אמת. אבל כל מעשה ממעשינו, דנים אנו לכף זכות. בדוחק, בקושי, אבל תמיד מוצאים איזה צידוק: היינו עייפים, מתוחים, רגוזים – לא ידענו, לא שיערנו, לא חשבנו – והכל נכון. אבל בבין, שגם אחרים כך, וגם להם תירוצים וצידוקים!

מעין השבוע

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה
דניאל אהרן בן אודט מסעודה נ"י
לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:
kosssover@gmail.com